

Podsumowanie warsztatów *Warunki uczestnictwa osób starszych w procesach partycypacyjnych*

Warsztaty w dwóch grupach miały formę swobodnej rozmowy o kwestiach dotyczących partycypacji osób starszych, które pojawiły się podczas seminarium i w odczuciu uczestników, wymagały dodatkowego zaakcentowania i pogłębienia.

W grupie pierwszej punktem wyjścia były pytania o warunki i formy zasięgnięcia opinii osób starszych, a także o potencjalne bariery w prowadzeniu dialogu z seniorami. Uczestnicy grupy warsztatowej, często odwołując się często do indywidualnych doświadczeń, zwracali uwagę na następujące kwestie:

- potrzeba wcześniejszego przygotowywania do przejścia na emeryturę (np. poprzez działania samorządu),
- potrzeba pracy z innymi grupami (osobami młodymi, członkami rodziny) w celu dotarcia do seniorów,
- konieczność uwzględnienia dużego zróżnicowania grupy osób starszych (głównie pod względem wysokości dochodów, która znacząco wpływa na jakość życia),
- aktywizowanie samotnych osób starszych przez samych seniorów (np. słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku),
- potrzeba tworzenia pracujących z seniorami instytucji lokalnych – zazwyczaj bliższych im samym niż instytucje centralne,
- potrzeba wspierania aktywności obywatelskiej seniorów.

Podczas dyskusji pojawiły się następujące propozycje rozwiązań, mające pomóc we wspieraniu komunikacji władzy z grupą osób starszych:

- utworzenie **Centrum Informacji Seniorskiej** (poprzedzone odpowiednim rozpoznaniem potrzeb seniorów, włącznie ze skonsultowaniem zakresu działalności i lokalizacji Centrum)
- propagowanie **mentorskiego modelu pracy** (np. w firmach), który pozwoliłby na docenienie osób starszych z wysokimi kompetencjami i wykorzystanie ich doświadczenia
- wspieranie osób starszych w momencie przejścia na emeryturę poprzez wysyłanie (np. w ramach informacji od ZUS-u) **pakietu informacji** i podpowiedzi, dotyczących m.in. oferty edukacyjno-kulturalnej skierowanej szczególnie do tej grupy, a także zawierającego spis instytucji wspierających osoby starsze (należy przy tym pamiętać o informacjach przydatnych szczególnie dla osób niepełnosprawnych); mówienie o przejściu na emeryturę jak o momencie nabywania pewnych uprawnień, służyłoby w dużej mierze próbie zmiany negatywnego postrzegania procesu starzenia się.

W grupie drugiej uczestnicy zgodzili się, że istnieje wiele obszarów z zakresu polityk publicznych, w których głos seniorów byłby bardzo potrzebny (m.in. dotyczących usług opiekuńczych, rozwiązań emerytalnych czy rozmaitych publicznie finansowanych programów aktywizacyjnych dla samych osób starszych), ale zdecydowanie brakuje instrumentów, które stwarzałyby możliwość jego wyrażenia.

Jako najważniejsze bariery dla aktywnego włączania się seniorów w zabieranie głosu w sprawach ich dotyczących, wymieniono m.in. ograniczenia prawne (np. „anachroniczną” ustawę o pomocy społecznej) i niski prestiż pracy z osobami starszymi, który prowadzi do słabego poziomu kadr odpowiedzialnych za sprawy seniorskie na różnych poziomach i w rozmaitych instytucjach, co z kolei odbija się negatywnie na jakości procesów mających na celu włączanie osób starszych w życie publiczne. Za jeden z kluczowych problemów uznano zjawisko autodyskryminacji osób starszych. Uczestnicy warsztatu zwracali uwagę, że osoby starsze nie są zachęcane, a często wręcz są pomijane w dyskusjach o politykach publicznych, nie promuje się ich aktywności w tym obszarze, w efekcie czego nabierają one poczucia, że nie jest to miejsce dla nich, że ich głos jest słaby i nie ma znaczenia, w konsekwencji samowykluczając się z działań partycypacyjnych.

Wśród najważniejszych propozycji działań zaradczych wymieniano:

- **centralne** (inicjowane, prowadzone i finansowane przez instytucje publiczne) **działania na rzecz budowy pozytywnego wizerunku osób starszych** (np. kreowanie pozytywnych wzorców w mediach); szczególną uwagę zwrócono na potrzebę zmian w sposobie mówienia o osobach starszych i budowę narracji o seniorach jako ważnym „zasobie” społecznym;
- **działania wspierające osoby pracujące z seniorami**, np. instytucje szkoleniowe, stwarzanie im możliwości rozwoju zawodowego;
- **tworzenie konkretnych miejsc „dla seniorów”** (na wzór Centrum Inicjatyw Senioralnych w Poznaniu, gdzie osoby starsze mogłyby znaleźć informacje na temat kierowanych do nich działań, brać udział w aktywnościach itd.).

Za niezbędne działanie towarzyszące jakimkolwiek próbom angażowania osób starszych w życie publiczne, uznano **dokładną diagnozę potrzeb tych osób** (mogłaby ona być prowadzona w formie badań lub z wykorzystaniem takich narzędzi jak np. panel obywatelski), która docelowo przyczyniłaby się do efektywniejszego wydawania środków przeznaczanych na ten cel.

Ogólnie, za kluczowe uznano przyjęcie przez instytucje pracujące na rzecz osób starszych, a także wszelkie instytucje publiczne, które w swoich działaniach mogą i powinny uwzględniać interesy seniorów, postawy partnerskiej i nastawionej na dialog z osobami starszymi i podejmowania inicjatyw zorientowanych na wzmacnianie ich podmiotowości, w tym stwarzanie osobom starszym okazji do wypowiedzenia się w sprawach ich dotyczących, uwzględnianie ich jako grupy docelowej w procedurach konsultacyjnych itd.